विपुलमपि धनौघं प्राप्य भोगान् स्त्रियो वा पुरुष इह न शक्तः कर्म्महीनो हि भोक्तुं। सुनिहितमपि चार्थं दैवतैरव्यमाणं
पुरुष इह महात्मा प्राप्नुते नित्ययुक्तः।
व्यथगुणमपि साधुं कर्म्मणा संश्रयन्ते भवति मनुजलोकाद्देवलोको विशिष्टः। बहुतरमुसमृद्धा मानुषाणां गृहाणि पितृवन
भवनाभं दृश्यते चामराणां। २४०
न च फलति विकर्म्मा जीवलोके न दैवं व्यपनयति विमार्गं नास्ति दैवे प्रभुत्वं। गुरुमिव कृतमग्र्यं कर्म्म संयाति दैवं नयति
पुरुषकारः सञ्चितस्तत्र तत्र।
एतत्ते सर्व्वमाख्यातं मया वै मुनिसत्तम। फलं पुरुषकारस्य सदा सन्दृश्य तत्त्वतः।
अभ्युत्थानेन दैवस्य समारब्धेन कर्म्मणा। विधिना कर्म्मणा चैव स्वर्गमार्गमवाप्नुयात्।
इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि दैवपुरुषकारे षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥
॥ युधिष्ठिर उवाच॥ कर्म्मणाञ्च समस्तानां शुभानां भरतर्षभ। फलानि भरतश्रेष्ठ प्रब्रूहि परिपृच्छतः।
॥ भीष्म उवाच॥ हन्त ते कथयिष्यामि यन्मां पृच्छसि भारत। रहस्यं यदृषीणान्तु तच्छृणुष्व युधिष्ठिर। २४५
या गतिः प्राप्यते येन प्रेत्यभावे चिरेप्सिता। येन येन शरीरेण यद्यत्कर्म्म करोति यः।
तेन तेन शरीरेण तत्तत्फलमुपाश्नुते। यस्यां यस्यामवस्थायां यत्करोति शुभाशुभं।
तस्यां तस्यामवस्थायां भुङ्क्ते जन्मनि जन्मनि। न नश्यति कृतं कर्म्म सदा पञ्चेन्द्रियैरिह।
ते ह्यस्य साक्षिणो नित्यं षष्ठ आत्मा तथैवच। चक्षुर्दद्यान्मनो दद्याद्वाचं दद्याच्च सूनृतां।
अनुव्रजेदुपासीत स यज्ञः पञ्चदक्षिणः। यो दद्यादपरिक्लिष्टमन्नमध्वनि वर्त्तते। २५०
श्रान्तायादृष्टपूर्व्वाय तस्य पुण्यफलं महत्। स्थण्डिलेषु शयानानां गृहाणि शयनानि च।
चीरवल्कलसंवीते वासांस्याभरणानि च। वाहनानि च यानानि योगात्मनि तपोधने।
अग्नीनुपशयानस्य राज्ञः पौरुषमेव च। रसानां प्रतिसंहारे सौभाग्यमनुगच्छति।
आमिषप्रतिसंहारे पशून् पुत्रांश्च विन्दति। अवाक्शिरास्तु यो लम्बेदुदवासञ्च यो वसेत्।
सततञ्चैकशायी यः स लभेतेप्सितां गतिं। पाद्यमासनमेवाथ दीपमन्नं प्रतिश्रितं। २५५
दद्यादतिथिपूजार्थं स यज्ञः पञ्चदक्षिणः। वीरासनं वीरशय्यां वीरस्थानमुपागतः।
अक्षयास्तस्य वै लोकाः सर्व्वकामगमास्तथा। धनं लभेत दानेन मौनेनाज्ञां विशाम्पते।
उपभोगांश्च तपसा ब्रह्मचर्य्येण जीवितं। रूपमैश्वर्य्यमारोग्यमहिंसाफलमश्नुते।
फलमूलाशिनो राज्यं स्वर्गः पर्णाशिनां भवेत्। प्रायोपवेशिनो राजन्सर्व्वत्र सुखमश्नुते।
गवाढ्यः शाकदीक्षायां स्वर्गकामी तृणाशनः। स्त्रियस्त्रिषवणं स्नात्वा वायुं पीत्वा क्रतुं लभेत्। २६०
स्वर्गं सत्येन लभते दीक्षया कुलमुत्तमं। सलिलाशी भवेद्यस्तु सदाग्निः संस्कृतो द्विजः।
मनुं साधयते राज्यं नाकपृष्ठमनाशके। उपवासञ्च दीक्षायां अभिषेकञ्च पार्थिव।
कृत्वा द्वादशवर्षाणि वीरस्थानाद्विशिष्यते। अधीत्य सर्व्ववेदान्वै सद्यो दुःखाद्विमुच्यते।
मानसं हि चरन् धर्म्मं स्वर्गलोकमुपाश्नुते। या दुस्त्यजा दुर्म्मतिभिर्य्या न जीर्य्यति जीर्य्यतः।